

Απόσπασμα από το βιβλίο του Αγίου Νεκταρίου
"Μελέται περί των Θείων Μυστηρίων" 1915

Η θεία Ευχαριστία είναι μυστήριον, εν ω υπο τα είδη του άρτου και του οίνου αληθώς και κυρίως μεταδίδεται τοις μεταλαμβάνουσι το σώμα και αίμα του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, όστις αοράτως εστί παρών εν τω μυστηρίω.

Ο Ιώβ εν τω περί Οφφικίων λέγει: «Ευχαριστία εστί μυστήριον λήψεως του μετουσιωθέντος άρτου και οίνου εις την του Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού σάρκα και αίμα, άπερ εναργώς παριστώσι την ταφήν και την του Κυρίου ανάστασιν».

Το Μυστήριον της Ευχαριστίας λέγεται λειτουργία, διότι πας ιερεύς και πάσα τέλεις του μυστηρίου υπέρ παντός του πιστού λαού γίνεται και υπέρ πάντων των ζώντων και εν Χριστώ κεκοιμημένων εν τω Θεώ προσφέρεται.

Την λειτουργίαν ταύτην πρώτος ετέλεσεν ο άκρος και μόνος άγιος Αρχιερεύς, ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός, όστις προσήγαγε θυσίαν εαυτόν τω Θεώ και Πατρί, θύτης και θύμα γενόμενος. Η λειτουργία λέγεται και διακονία, υπηρεσία, υπηρεσία, ιερουργία, λέγεται έτι θυσία αναίμακτος, προσφορά και λατρεία λογική, τίμια δώρα και άγια κοινωνία. Τελικόν αίτιον της θείας λειτουργίας είναι το μεταβαλύν την του άρτου και του οίνου ουσίαν και γενέσθαι αυτά σάρκα και αίμα Χριστού.

Η θεία λειτουργία επιτελείται:

α) εις δόξαν και αίνον του μεγάλου Θεού και Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού και εις μνήμην του θανάτου και της αναστάσεως αυτού κατά το γεγραμμένον «τούτο ποιείτε εις την εμήν ανάμνησιν»

β) εις αγιασμόν των ψυχών και των σωμάτων ημών, εις άφεσιν αμαρτιών, εις κοινωνίαν του άγιου Πνεύματος, εις βασιλείας και ουρανών πλήρωμα, εις παρρησίαν εις Χριστόν, και εις ζωήν αιώνιον

γ) υπέρ αναπαύσεως των ψυχών των ευσεβώς κεκοιμημένων ορθοδόξων Χριστιανών, ώσπερ φασίν οι μακάριοι Πατέρες παρά των άγιων και πανευφήμων Αποστόλων παρεληφέναι, ως Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης φησί, και ο Βασίλειος και ο Χρυσόστομος εν ταις αυτών αγίαις λειτουργίαις,

και δ) υπέρ των ζώντων ορθοδόξων Χριστιανών, Αρχιερέων φημί και Βασιλέων και παντός του Χριστωνύμου λαού (Ιώβ).

Προς τέλεσιν του μυστηρίου της θείας Ευχαριστίας ανάγκη είναι κατά την Αποστολικήν της Εκκλησίας παράδοσιν να συνυπάρχωσι τέσσαρα τινά:

α') Ιερεύς Ορθόδοξος κανονικώς χειροτονηθείς

β') θυσιαστήριον ή αντιμήσιον

γ') άρτος ένζυμος και οίνος άκρατος και ύδωρ, κατά το γραφικόν «εις των στρατιωτών λόγχη την πλευράν αυτού ένυξε και ευθέως εξήλθεν αίμα και ύδωρ»

και δ') πίστις αδιάκριτος και αδίστακτος της Εκκλησίας, ότι ο άρτος και ο οίνος διά της επικλήσεως του αγίου Πνεύματος υπερφυώς εις το σώμα και αίμα του Κυρίου μεταβάλλεται.

Πιστεύομεν περί της θείας Ευχαριστίας

α') ότι ο άρτος και ο οίνος εν τη αγία Ευχαριστία μεταβάλλονται κατ' ανέφικτον δι' ημάς τρόπον εις Σώμα και Αίμα του Κυρίου αληθώς, πραγματικώς και ουσιωδώς.

β') Πιστεύομεν ότι οι μεταλαμβάνοντες εισδέχονται υπό το είδος του άρτου και του οίνου το αληθές Σώμα και το αληθές Αίμα του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού και δη κατά τρόπον πραγματικόν και σωματικώς, ούτως ώστε το Πανάγιον σώμα και αίμα του Κυρίου εισέρχεται εις τα στόματα και τα σπλάγχνα των μεταλαμβανόντων, των τε ευσεβών και των ασεβών, των μεν πρώτων εις σωτηρίαν, των δε τελευταίων εις κατάκρισιν.

γ') Ει και ταυτοχρόνως πολλαί ανά την οικουμένην τελούνται λειτουργίαι, ουχί όμως πολλά Σώματα του Χριστού, αλλ' εν Σώμα και εν Αίμα υπάρχει εν πάσαις ταις επί μέρους εκκλησίαις των πιστών. Τούτο δε γίνεται, ουχί διότι το Σώμα του Κυρίου το εν τοις ουρανοίς κατέρχεται επί τα θυσιαστήρια, αλλά διότι ο άρτος της προθέσεως, ο μεμερισμένος εν απάσαις ταις εκκλησίαις, προτιθέμενος και διά της καθαγιάσεως μεταβαλλόμενος και μετουσιούμενος, γίνεται εν και το αυτό μετά του Σώματος του εν τοις ουρανοίς (κατά τα γράμματα των Πατριαρχών, άρθρον 17).

δ') Ομολογούμεν ότι η Αγία Ευχαριστία είναι θυσία αληθινή, εξιλαστική, προσφερομένη διά τας αμαρτίας πάντων των εν πίστει ζώντων και τεθνεώτων.

Την θείαν ταύτην και ιεράν Μυσταγωγίαν προδιετύπουν τα εξής εν τη Παλαιά Διαθήκη

α') ο αμνός, ο εν τω νομικώ Πάσχα εσθιόμενος, (Εξ. β', Λευιτ. γ', Αριθμ. η', Δευτ. στ' 2),

β') το μάννα (Εξ. στ', Αριθμ. α', Δευτ. η'),

γ') ο άνθραξ, ον είδεν Ησαΐας επί του θυσιαστηρίου, ον άγγελος έλαβε διά λαβίδος και ήψατο των χειλέων αυτού και είπε: «τούτο ήψατο των χειλέων σου και αφελεί τας αμαρτίας σου και τας ανομίας σου περικαθαριεί» (Ησ. στ'), όπερ και σήμεραν έτι ο Ιερεύς λέγει προς τους μεταλαμβάνοντας. Το θυσιαστήριον προδιετύπου την Αγίαν Τράπεζαν, ο άνθραξ το σώμα του Χριστού (ως και σήμεραν λέγομεν «άνθραξ γαρ εστί τους αναξίους φλέγων»), τα Σεραφείμ δε τον Ιερέα (Α' Ιωάν. α' 7),

δ') η θυσία του Μελχισεδέκ (Γεν. ιστ' 16) ήτις ην προδιατύπωσις της μυστικής θυσίας,

και ε') αι περι αληθούς Πνευματικής θυσίας των Προφητών (Μαλαχ. α' 11).

Ο Άγιος Ιγνάτιος ο θεοφόρος λέγει περί της αγίας Ευχαριστίας τα εξής: «Ευχαριστίας και προσευχής απέχονται (οι αιρετικοί Δοκηταί) διά το μη ομολογείν την Ευχαριστίαν σάρκα είναι του Σωτήρος ημών Ιησού Χριστού, την υπέρ των αμαρτιών ημών ποθούσαν, ην τη χρηστότητι ο Πατήρ ήγειρεν». Αλλαχού δε πάλιν ο άγιος Ιγνάτιος καλεί την θείαν Ευχαριστίαν φάρμακον αθανασίας, αντίδοτον του μη απόθανειν. «Ένα άρτον κλώντες, ος εστί φάρμακον αθανασίας, αντίδοτον του μη απόθανειν, αλλά ζην εν Ιησού Χριστώ διά παντός» (προς Εφεσ. §20).

Ο δε Κοντογόνης αποφαίνεται, ορμώμενος εκ των ρήσεων τούτων του αγίου Ιγνατίου, τάδε: «Ευκόλως πειθόμεθα ότι ο Ιερός Μάρτυς σκοπόν έχει να βεβαιώση την αληθή του κυριακού σώματος παρουσίαν εν τω της θείας Ευχαριστίας μυστηρίω, και τω όντι, τι σαφέστερον ή τι βεβαιότερον δύναται τις να είπη περί ταύτης της αληθείας προς τας νυν επικρατούσας δοξασίας χριστιανικών τινών θρησκειών ή όσα δογματίζει ενταύθα ο Ιγνάτιος, τουτέστιν, ότι η Ευχαριστία είναι η σαρξ, το σώμα του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, αυτό εκείνο το σώμα το παθόν υπέρ των αμαρτιών ημών, το οποίον έπειτα ο Πατήρ ανέστησεν;» (Φιλολογ. και κριτ. ιστορ. των αγίων Πατέρων τόμ. α' σελ. 113).

Και ο Ιερομάρτυς Κυπριανός περί της θείας Ευχαριστίας λέγει τα εξής: «Όστε ους παρορμώμεν και προτρεπόμεθα εις μάχην, μη καταλείπωμεν αόπλους και γυμνούς, αλλά τη σκέπη του σώματος και αίματος του Χριστού σκεπάζωμεν, και ους θέλομεν ασφαλείς να ώσι κατά του εναντίου, τη σκέπη του κορεσμού του Κυρίου οπλιζόμεν, επειδή προς τούτο γίνεται η Ευχαριστία, ίνα δύνηται να φυλάττη τους μεταλαμβάνοντας. Διότι πως διδάσκομεν ή προκαλούμεν εκείνους να εκχέωσι το εαυτών αίμα επί τη ομολογία του ονόματος αυτού, όταν αρνώμεθα αυτοίς, μέλλουσι να εκστρατεύσωσι, το αίμα του Χριστού; Η πώς εις του μαρτυρίου το ποτήριον επιτηδείους εργαζόμεθα, εάν μη πρότερον αυτούς εν τη Εκκλησία δεχώμεθα εις κοινωνίαν του ποτηρίου του Κυρίου;» (Επιστ. κεφ. 2).

Και αύθις εις την ερμηνείαν της Κυριακής προσευχής: «Προϊούσης της προσευχής αιτούμεθα και λέγομεν: «τον άρτον ημών τον επιούσιον δος ημίν σήμεραν». Τούτο δύναται και πνευματικώς και απλώς να νοηθή, επειδή και εκατέρα η ερμηνεία θεία ευδοκία λυσιτελεί εις σωτηρίαν. Διότι άρτος ζωής ο Χριστός εστί, και ο άρτος ούτος ουκ εστί πάντων, αλλά

ημέτερος εστί. Και ως λέγομεν «Πάτερ ημών», επειδή των πιστευόντων Πατήρ εστί, ούτω και άρτον ημών καλούμεν αυτόν, επειδή ο Χριστός εστί ο άρτος των πεινώντων, οίτινες γεύονται του σώματος αυτού. Τούτον δε τον άρτον αιτούμεθα να δίδωται ημίν καθ' εκάστην, ίνα μη όσοι εν Χριστώ εσμέν και την Ευχαριστίαν ως τροφήν σωτηρίας καθ' εκάστην λαμβάνομεν, γενομένου μεταξύ βαρύτερου τινός πλημμελήματος, καθ' ον χρόνον αφεστώτες και μη κοινωνούντες απεχόμεθα από του θείου άρτου, χωριζόμεθα από του σώματος του Χριστού, αυτού κηρύττοντας και παραινούντος: «Εγώ ειμί ο άρτος ο ζων, ο εκ του Ουρανού καταβάς κτλ.». Όπως λοιπόν, λέγει, εις ζωήν αιώνιον τρώγει, ον τις τρώγη εκ του άρτου αυτού, (ως είναι πρόδηλον ότι εκείνοι ζώσιν, οίτινες του σώματος αυτού άπτονται και την Ευχαριστίαν τω δικαίω της κοινωνίας λαμβάνουσιν), ούτω τουναντίον πρέπει να φοβώμεθα και να προσευχώμεθα, μη τις, καθ' ον χρόνον αφεστώς χωρίζεται από του σώματος του Χριστού, απομένη μακράν της σωτηρίας αυτού απειλούντος και λέγοντος: «Εάν μη φάγητε την σάρκα του Υιού του ανθρώπου και πίνητε αυτού το αίμα, ουκ έχετε ζωήν εν εαυτοίς».

Και διά τούτο «τον άρτον ημών», τουτέστι τον Χριστόν, καθ' εκάστην να δίδωται ημίν αιτούμεθα, ίνα πάντοτε οι εν Χριστώ μένοντες και ζώντες από της αγιωσύνης αυτού και του σώματος μη απομακρυνώμεθα» (Περί Κυριακής προσευχής). Εν ω δε ούτω ο Άγιος Κυπριανός προτρέπεται πάντας να μη απέχωνται της θείας Κοινωνίας, αφ' ετέρου νουθετεί τους αναξιούς να απέχωνται ταύτης, πριν ή διαλλαγώσι προς τον Κύριον, προς ον και μόνον ημάτησαν.

Ο Κυπριανός προς υπόδειξιν του μεγάλου κινδύνου του επαπειλούντος τους αναξίως μεταλαμβάνοντας αναφέρει την τιμωρίαν δύο προσώπων, μιας γυναίκος και ενός ανδρός, διηγούμενος ως εξής: «Ημών τελούντων την θυσίαν, έλαθεν υπεισελθούσα τις θύσασα τοις ειδώλοις, αυτή, λαβούσα τον άγιον άρτον, ουχι τροφήν, αλλά ξίφος εαυτή προσφερομένη και ώσπερ δηλητήρια τινά θανατηφόρα εντός του φάρυγγας και του στήθους εισδεχομένη, ήρξατο να άγχηται και ασπαίρουσα και τρέμουσα κατέπεσεν. Άλλος δε τις υπεισδύσας, και αυτός εσπιλωμένος, της θυσίας υπό του Ιερέως τελουμένης, ετόλμησε μετά των λοιπών να μετάσχη λάθρα του Αγίου Σώματος του Κυρίου, και ουκ ηδυνήθη να φάγη και να μολύνη, αλλ' ανοίξας τας χείρας εύρεν ότι έφερε τέφραν» (περί των εκπεπτωκότων κεφ. 26).

Το μάλιστα αξιοσημείωτον εστί απόσπασμα τι εκ της ερμηνείας εις τας Παροιμίας του αγίου Ιππολύτου, εν ω ο θεός πατήρ λέγει περί του αγιωτάτου μυστηρίου της Ευχαριστίας τάδε:

«...Και ητοίμασε την εαυτής τράπεζαν, την επίγνωσιν της αγίας Τριάδος κατεπαγγελλομένην και το τίμιον και άχραντον αυτού σώμα και αίμα, όπερ εν τη μυστική και θεία τραπέζη καθ' εκάστην επιτελούνται, θυόμενα εις ανάμνησιν της αιμνήστου και πρώτης εκείνης τραπέζης του μυστικού θείου δείπνου. Το δε, απέστειλε τους εαυτής δούλους η σοφία, ο Χριστός δηλονότι, συγκαλούσα μετά υψηλού κηρύγματος, ος εστίν άφρων, εκκλινάτω προς με, φάσκουσα, τους Ιερούς Απόστολους δηλοί τους εις τον σύμπαντα κόσμον διαδραμόντας, και προσκαλέσαντας τα έθνη εις την εκείνου επίγνωσιν αληθώς τω υψηλώ και θείω τούτω κηρύγματι. Το δε και τοις ενδεέσι φρενών ειπε, τοις μήπω κεκτημένοις την του αγίου Πνεύματος δύναμιν δηλονότι, λάβετε, φάγετε τον εμόν άρτον και πείτε οίνον, ον κεκέρακα υμίν, την θείαν αυτού σάρκα και το τίμιον αυτού αίμα

δέδωκεν ἡμῖν, φησὶν, εσθίειν καὶ πίνειν εἰς ἀφεσὶν ἀμαρτιῶν» (ἐκ τῆς Ἱστορ. διδασκ. Φιλάρετου Παγίδα τομ. α' σελ. 187).

Ιουστίνος δε ὁ φιλόσοφος καὶ μάρτυς ἐν τῇ ἐαυτοῦ ἀπολογία λέγει περὶ τῆς ἁγίας Ευχαριστίας τὰ ἐξῆς:

«Τῆ τοῦ ἡλίου λεγομένη ἡμέρα, πάντων κατὰ πόλεις ἢ ἀγρούς μενόντων, ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέλευσις γίνεται καὶ τὰ ἀπομνημονεύματα τῶν Ἀπόστολων ἢ τὰ συγγράμματα τῶν Προφητῶν ἀναγινώσκειται μέχρις ἐγχωρεῖ. Εἶτα παυσαμένου τοῦ ἀναγινώσκοντος, ὁ προεστὼς διὰ λόγου τὴν νοουθεσίαν καὶ πρόσκλησιν τῆς τῶν καλῶν τούτων μιμήσεως ποιεῖται. Ἐπειτα ἀνιστάμεθα κοινῇ πάντες καὶ εὐχὰς πέμπομεν, καὶ, ὡς προέφημεν, παυσαμένων ἡμῶν τῆς εὐχῆς, ἄρτος προσφέρεται καὶ οἶνος καὶ ὕδωρ, καὶ ὁ προεστὼς εὐχὰς ὁμοίως καὶ ευχαριστίας, ὅση δύναμις αὐτῷ, ἀναπέμπει, καὶ ὁ λαὸς ἐπευφημεῖ λέγων τὸ «Ἀμήν» καὶ ἡ διάδοσις καὶ ἡ μετάδοσις ἀπὸ τῶν ευχαριστηθέντων ἐκάστῳ γίνεται, καὶ τοῖς οὐ παρούσι διὰ τῶν διακόνων πέμπεται. Οἱ εὐποροῦντες δε καὶ βουλόμενοι κατὰ προαίρεσιν ἕκαστος τὴν ἐαυτοῦ οὐ βούλεται δίδωσι, καὶ τὸ συλλεγόμενον παρὰ τῷ προεστῶτι ἀποτίθεται καὶ αὐτὸς ἐπικουρεῖ ὀρφανοὺς τε καὶ χήρας καὶ τοῖς διὰ νόσον ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν λειπομένοις καὶ τοῖς ἐν δεσμοῖς οὔσι καὶ τοῖς παρεπιδήμοις οὔσι ξένοις καὶ ἀπλῶς πᾶσι τοῖς ἐν χρεῖα οὔσι κηδεμῶν γίνεται. Τὴν δε τοῦ ἡλίου ἡμέραν κοινῇ πάντες συνέλευσιν ποιούμεθα, ἐπειδὴ πρώτη ἐστὶν ἡμέρα, ἐν ἣ ὁ Θεός, τὸ σκότος καὶ τὴν ὕλην τρέψας, κόσμον ἐποίησε, καὶ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ἡμέτερος Σωτὴρ, τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐκ νεκρῶν ἀνέστη» (Ἀπολογία πρώτη §67).

Ὁ Ἱεροσολύμων Κύριλλος ἐν τῇ πρώτῃ μυσταγωγικῇ κατηχήσει λέγει:

«ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος τῆς ευχαριστίας προ τῆς ἁγίας ἐπικλήσεως τῆς προσκυνητῆς Τριάδος ἄρτος ἦν καὶ οἶνος λιτὸς, ἐπικλήσεως δε γενομένης, ὁ μὲν ἄρτος γίνεται σῶμα Χριστοῦ, ὁ δε οἶνος αἷμα Χριστοῦ. Καὶ ἐν πέμπτῃ κατηχήσει μυσταγωγικῇ: «Διὰ τοῦτο γὰρ τὴν παραδοθεῖσαν ἡμῖν ἐκ τῶν Σεραφεῖμ θεολογίαν ταύτην λέγομεν, ὅπως κοινῶν τῆς ὑμνωδίας ταῖς ὑπερκοσμίοις γενώμεθα στρατιαῖς, ἵνα ἁγιάσαντες ἐαυτοὺς διὰ τῶν πνευματικῶν τούτων ὕμνων παρακαλῶμεν τὸν φιλόανθρωπον Θεὸν τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐξαποστεῖλαι ἐπὶ τὰ προκειμένα ἵνα ποιῆσῃ τὸν μὲν ἄρτον σῶμα Χριστοῦ, τὸν δε οἶνον αἷμα Χριστοῦ, παντὸς γὰρ, οὐ εἴαν ἐφάψηται τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τούτο ἡγιάσται καὶ μεταβέβληται». Καὶ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐν τομῷ ε', λόγῳ πα': «Ὅταν ἐστήκη προ τῆς τραπέζης ὁ ἱερεὺς, τὰς χεῖρας ἀνατείνων εἰς τὸν οὐρανόν, καλῶν τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τοῦ παραγενέσθαι καὶ ἀψασθαι τῶν προκειμένων, πολλὴ ἡσυχία, πολλὴ σιγή, ὅταν δίδῃ τὴν χάριν τὸ Πνεῦμα, ὅταν κατέλθῃ, ὅταν ἀψηται τῶν προκειμένων».

Και ο Δαμασκηνός Ιωάννης.

«ο της προθέσεως άρτος, οίνος τε και ύδωρ διά της επικλήσεως και επιφοιτήσεως του αγίου Πνεύματος υπερφυώς μεταποιούνται εις το σώμα του Χριστού και το αίμα, και ουκ εισί δύο αλλ' εν και το αυτό». Και κατωτέρω: «ει δε και τινές αντίτυπα του σώματος και αίματος του Κυρίου τον άρτον και τον οίνον εκάλεσαν, ως ο θεοφόρος Βασίλειος, ου μετά το αγιασθήναι είπον, αλλά προ του αγιασθήναι, αυτήν την προσφοράν ούτω καλέσαντες (βιβλ. δ' περί μυστηρίων κεφ. στ')». Και αληθώς μέγας Βασίλειος αντίτυπα λέγει τον άρτον και τον οίνον εν τη αυτού λειτουργία προ της επικλήσεως του αγίου Πνεύματος, μετά το «Λάβετε φάγετε», και μετά το «Τα σα εκ των σων σοι προσφέρομεν» εκεί. Ενθα δέεται και παρακαλεί, ίνα έλθη το Πνεύμα το άγιον και αγιάση τα δώρα, έχει δε ούτω «τα σα εκ των σων σοι προσφέρομεν κατά πάντα και διά πάντα. Διά τούτο, Δέσποτα πανάγιε, και ημείς οι αμαρτωλοί προσεγγίζομεν τω αγίω σου θυσιαστηρίω, και προθέντες τα αντίτυπα του αγίου σώματος και αίματος του Χριστού σου, σου δεόμεθα και σε παρακαλούμεν, άγιε αγίων, ευδοκία της σης αγαθότητος ελθείν το Πνεύμα σου το άγιον εφ' ημάς και επί τα προκείμενα δώρα ταύτα και ευλογήσαι αυτά και αγιάσαι» κτλ. Διότι, ότε μεν ο Χριστός είπε τοις μαθηταίς αυτού και αποστόλοις «Λάβετε, φάγετε, τούτο εστί το σώμα μου» και «Πίετε εξ αυτού πάντες, τούτο εστί το αίμα μου», τότε μεν τέλειον ην εκάτερον, διότι ευλόγησε πρότερον αυτά και ηγίασεν ο Δεσπότης, ως η λειτουργία του τε μεγάλου Βασιλείου και του Ιωάννου του Χρυσοστόμου λέγει: «Ευλογήσας, αγιάσας, κλάσας, έδωκε τοις αγίοις αυτού μαθηταίς και αποστόλοις ειπών: λάβετε, φάγετε, τούτο εστί το σώμα μου και πίετε εξ αυτού πάντες, τούτο εστί το αίμα μου». Νυν δε ο ιερεύς τω Πατρί διηγούμενος, ιστορικώς ταύτα φθέγγεται».

Και αύθις ο χρυσούς την γλώτταν Ιωάννης, εν τόμω β' ομιλία ν' :

«προσερχόμεθα τοίνυν μετά πίστεως έκαστος ασθένειαν έχων, ει γαρ η του κρασπέδου του ιματίου αυτού αφαμένη τοσαύτην είλκυε δύναμιν, πόσω μάλλον οι όλον αυτόν κατέχοντες. Το δε προσελθείν μετά πίστεως ου το λαβείν εστί μόνον το προκείμενον, αλλά και το μετά καθαρός καρδίας άψασθαι, το ούτω διακείσθαι, ως αυτώ προσιόντας τω Χριστώ. Τι γαρ ει μη φωνής ακούεις, αλλ' οράς αυτόν κείμενον; Μάλλον δε και φωνής αυτού ακούεις, φθεγγομένου αυτού διά των ευαγγελιστών. Πιστεύσατε τοίνυν ότι και νυν εκείνο το δείπνον εστί, εν ω και αυτός ανέκειτο ουδέν γαρ εκείνο τούτου διενήνοχεν. Ουδέ γαρ τούτο μεν άνθρωπος εργάζεται, εκείνο δε αυτός αλλά και τούτο κακείνο αυτός. Όταν τοίνυν τον ιερέα επιδιδόντα σοι ίδης, μη τον ιερέα νόμιζε τον τούτο ποιούντα, αλλά την του Χριστού χείρα είναι την εκτεινομένην. Όσπερ γαρ όταν βαπτίζη, ουκ αυτός σε βαπτίζει, αλλ' ο Θεός εστί ο κατέχων σου την κεφαλήν αοράτω δυνάμει, και ούτε άγγελος, ούτε αρχάγγελος, ούτε άλλος τις τολμά προσελθείν και άψασθαι, ούτω και νυν όταν γαρ ο Θεός μόνος γεννά, αυτού μόνον εστί η δωρεά».

Και εν τω αυτώ τόμω, ομιλία πβ'.

δειπνήσαι, λέγων: Τούτο το ποτήριον η Καινή Διαθήκη εστίν εν τω εμώ αίματι τούτο ποιείτε, οσάκις αν πίνητε, εις την εμήν ανάμνησιν». Ἐτι μίαν τιμήν και προσκύνησιν τω Χριστώ και τοις φρικτοίς προσφέρομεν μυστηρίοις και αδιάφορον.

Και καθάπερ ο Κορυφαίος των Αποστόλων Πέτρος εκ στόματος των Αποστόλων πάντων είπεν αυτώ:

Συ ει ο Χριστός, ο Υιός του Θεού του ζώντος, ούτω και ημεις λατρεύοντες τω σώματι και αίματι του Δεσπότου, λέγομεν έκαστος ημών. Πιστεύω Κύριε και ομολογώ, ότι συ ει αληθώς ο Χριστός, ο Υιός του Θεού του ζώντος, ο ελθών εις τον κόσμον αμαρτωλούς σώσαι, ων πρώτος ειμι εγώ. Και προσέτι το μυστήριον τούτο προσφέρεται θυσία υπέρ πάντων των ορθοδόξων Χριστιανών, ζώντων τε και κεκοιμημένων επ' ελπίδι αναστάσεως ζωής αιωνίου.

Οι καρποί του μυστηρίου τούτου είναι τρεις,

α') Η ανάμνησις του πάθους και του θανάτου του Χριστού, κατά το ειρημένον «Οσάκις γαρ αν εσθίητε τον άρτον τούτον και το ποτήριον τούτο πίνητε, τον θάνατον του Κυρίου καταγγέλλετε, άχρις ου αν έλθη»

β') Ο ιλασμός διότι το μυστήριον τούτο ιλασμός ημίν προς τον Θεόν διά τας αμαρτίας ημών, είτε ζώντων είτε τεθνεώτων, γίνεται, λέγει γαρ η θεία γραφή «Τεκνία μου, ταύτα γράφω υμίν, ίνα μη αμάρτητε και εάν τις αμάρτη, παράκλητον έχομεν προς τον Πατέρα Ιησούν Χριστόν δίκαιον, και αυτός ιλασμός εστι περί των αμαρτιών ημών ου περί των ημετέρων δε μόνον, αλλά και περί όλου του κόσμου. Και αλλαχού, εν τούτω εφανερώθη η αγάπη του Θεού εν ημίν, ότι τον υιόν αυτου τον μονογενή απέσταλκεν ο Θεός εις τον κόσμον, ίνα ζήσωμεν δι' αυτου. Εν τούτω εστιν η αγάπη, ουχ ότι ημεις ηγαπήσαμεν τον Θεόν, αλλ' ότι αυτός ηγάπησεν ημάς και απέστειλε τον υιόν αυτου ιλασμόν περί των αμαρτιών ημών.

γ') Ο καθαρισμός, διότι το αίμα του Κυρίου Ιησού Χριστού, του Υιού του Θεού, καθαρίζει ημάς από πάσης αμαρτίας (Α' Ιωάν. α' 7).

Ο θείος Γρηγόριος λέγει περί του μυστηρίου της θείας Ευχαριστίας: «Το γαρ ιερώτατον του Χριστού δώρον καλώς εσθιόμενον τοις πολεμούσι μεν εστιν όπλον, αποδημούσι δε επάνοδος, τους ασθενείς ενισχύει, τους ερρωμένους ευφραίνει, τας νόσους ιάται, την

υγείαν διαφυλάττει, διά τούτου γινόμεθα πραότεροι, προς διόρθωσιν σπουδαιότεροι, προς τους πόνους μακροθυμότεροι, θερμότεροι προς την αγάπην, προς γνώσιν αγχινούστεροι, προθυμότεροι προς υπακοήν, οξύτεροι προς την των χαρισμάτων ενέργειαν».

Ο των Νυσσαέων φωστήρ Γρηγόριος λόγον ποιείται περί του μυστηρίου της θείας Ευχαριστίας εν λόγω ζ' εις τους μακαρισμούς.

Ο δε Μέγας Βασίλειος λέγει: «Ουχ απλώς εσθίειν προστέτακται, αλλά και διακρίνειν το του Κυρίου παρακελευόμεθα σώμα, δηλονότι σαρκός μολυσμόν και πνεύματος αποθεμένους και δοχείον του πνευματικού μύρου παρασκευάσαντας εαυτούς, ούτω τη καθαρά προσεγγίσει θυσία (ομιλία περί του αγίου Πνεύματος) ο γαρ εσθίων και πίνων αναξίως κρίμα εαυτώ εσθίει και πίνει μη διακρίνων το σώμα του Κυρίου» (Α' Κορ. ια' 29).

Την ιεράν της λειτουργίας τελετήν οι άγιοι της Εκκλησίας πατέρες παρέδωκαν καλείσθαι θυσίαν αναίμακτον. Επίσης παρέδωκαν καλείσθαι θυσιαστήριον την αγίαν τράπεζαν, εφ' ης η τελετή της ιεράς επιτελείται λειτουργίας. Την έννοιαν της θυσίας εκφράζουσι σαφώς και καθαρώς άπασαι αι σωζόμενοι λειτουργικοί βιβλοι, ει ουν θυσία η επί της αγίας τραπέζης προσφερομένη, άρα εστί ζώσα, ει δε ζώσα, άρα ο άρτος και ο οίνος μετουσιούνται εις σώμα και αίμα Χριστού. Εν τη λειτουργία του αγίου Ιακώβου φέρονται τα εξής εκφραστικά περί της πίστεως της αρχαιοτάτης Εκκλησίας: «Και όταν σφραγίζη τον άρτον λέγει ιδού ο αμνός του Θεού, ο αίρων την αμαρτίαν του κόσμου, σφαιασθείς υπέρ της του κόσμου ζωής και σωτηρίας».

Πλανώνται άρα οι λέγοντες ότι ου μετουσιούνται, αλλ' ότι τη αισθήσει της ψυχής αντιλαμβάνομενοι εν πίστει μεταλαμβάνουσι. Οι αρνούμενοι την μετουσίωσιν του άρτου και οίνου εις σώμα και αίμα Χριστού αρνούνται την έννοιαν της θυσίας, διότι εάν δεν εγένετο μετουσίωσις, πώς ο φιλός άρτος και οίνος εκλήθη θυσία, πως δε ή αγία τράπεζα εκλήθη θυσιαστήριον πώς δε, μη μετουσιωμένων, πίστει εσθίουσι του σώματος και αίματος του Χριστού; Πώς δε τη αισθήσει της ψυχής αντιλαμβάνονται ότι εσθίουσι του σώματος και αίματος του Χριστού, άρτον απλούν και οίνον κοινόν εσθιοντες και πινοντες; Πώς δε άνευ θυσίας εσθίουσι και πίνουσι σώμα και αίμα Χριστού; Βεβαίως τη φαντασία εσθίουσι και πίνουσι σώμα και αίμα Χριστού, πράγματι δε εσθίουσι και πίνουσιν άρτον και οίνον κοινόν.

Οι αρνούμενοι την θυσίαν αθετούσι την πίστιν της αρχαίας Εκκλησίας.

Ο μέγας Βασίλειος εν τοις κατ' επιτομήν όροις, ερωτήσκει ροβ', ποταπώ φόβω ή ποία πληροφορία μεταλάβωμεν του σώματος και του αίματος του Χριστού, αποκρινόμενος λέγει:

«Τον μεν φόβον διδάσκει ημάς ο Απόστολος λέγων, ο εσθίων και πίνων αναξίως κρίμα

εαυτώ εσθίει και πίνει, μη διακρίνων το σώμα και αίμα του Κυρίου, την δε πληροφορίαν εμποιεί η πίστις των ρημάτων του Κυρίου ειπόντος, «τούτο ἐστὶ τὸ σῶμα μου τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον. Τούτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν».

Τι πρὸς ταῦτα λέγουσιν οἱ αθετοῦντες τὴν ἀρχαίαν πίστιν; Ἐάν οὐδεμία ἐγένετο μεταβολὴ τῆς οὐσίας τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου, κοινώνει δὲ τὴν αἰσθήσει τῆς ψυχῆς ὁ πιστεύων, ὁ δὲ μὴ πιστεύων οὐδὲν καρπούται, ὡς μὴ εἰσδεχόμενος πίστει τὸ σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ, τότε πρὸς τι ὁ φόβος, ἀφοῦ εἰς οὐδεμίαν ἐρχεται ἐπικοινωνίαν πρὸς τὸ θεῖον; Ἀλλὰ μὴ πρὸς τοὺς πιστεύοντας μόνον τὴν μετὰ τοῦ σώματος νοεράν ἐπικοινωνίαν εἰρηκεν; Ἀλλ' ἐάν πρὸς τούτους μόνον τὴν ἐντολὴν δίδωσι, τότε οἱ μὴ πιστεύοντες τὴν κοινωνία ἀμαρτάνουσιν ἐσθιόντες ἀναξίως, οἱ δὲ μὴ πιστεύοντες τὴν ἐπικοινωνία δὲν ἀμαρτάνουσιν ἀλλ' ἐάν οἱ πιστεύοντες τὴν κοινωνία τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ ἀμαρτάνουσιν, ὡς ἀναξίως εἰσδεχόμενοι πίστει τὸ ὑπὸ τὸν ἄρτον καὶ ἐν τῷ ἄρτῳ καὶ μετὰ τοῦ ἄρτου σῶμα τοῦ Κυρίου καὶ ὑπὸ τὸν οἶνον τὸ αἷμα τοῦ Κυρίου, τότε πῶς, ἀνάξιοι ὄντες πρὸς κοινωνίαν, τὴν πίστιν κοινωνοῦσι τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου; Ἡ πίστις αὐτῶν μετέδωκε τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου; Καὶ ἐν ᾧ ἡ πίστις τοῦ ἀναξίου μέγα τι εἰργάσατο καὶ θαυμαστόν, ἐγένετο αὐτῷ πρόξενος κρίματος ταῦτα, δι' ἡμᾶς εἰσὶν ἀκατάληπτα καὶ ἀκατανόητα, ἡ πίστις τοῦ ἀναξίου νὰ δύνηται νὰ φέρῃ εἰς ἐπικοινωνίαν τὸν ἀνάξιον πρὸς τὸ θεῖον, καὶ ἡ αὐτὴ πίστις νὰ γίνηται πρόξενος κρίματος.

Τὸν χαρακτήρα τῆς πίστεως ταύτης ἡμεῖς ἀδυνατούμεν νὰ νοήσωμεν ἀλλ' ἀραγε καὶ ἡ τοῦ ἀξίου πιστοῦ πίστις ἔχει τὴν δύναμιν νὰ μεταδώσῃ ὑπὸ τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ; Δύναται ἡ πίστις τοῦ πιστοῦ τοῦ ἐσθιόντος ἄρτον καὶ οἶνον νὰ καταστήσῃ αὐτὸν τὴν αἰσθήσει τῆς ψυχῆς κοινῶν τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου; Δύναται λοιπὸν πᾶς Χριστιανὸς ἀξίος ἢ ἀνάξιος νὰ παραθέτῃ ἄρτον καὶ οἶνον καὶ ἐσθίων καὶ πίνων ἐξ αὐτῶν νὰ κοινῶν τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου; Δύναται λοιπὸν πᾶς πιστὸς ἀξίος ἢ ἀνάξιος, ὁσάκις ἀν βούληται, νὰ λέγῃ, κοινῶν τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, καὶ νὰ κοινῶν; Πόθεν τούτο ἐμαθόν; Παρὰ τίνος ἐδιδάχθησαν; Ἐν τίνι βιβλίῳ τῆς Καινῆς Διαθήκης ἀνέγνωσαν; Πῶς ἀνευ θυσίας, ἀνευ θυσιαστηρίου θυσίαν ἐπετέλεσαν! Πῶς ἀνευ ἱεραρχίας ἱερεῖς ἀνεδείχθησαν; Πῶς ἀνευ εὐχῆς τὴν κοινωνίαν παρεσκεύασαν; Πῶς δὲ ἡ βούλησις, ἡ ἀντικαταστήσασα κατὰ μέγα μέρος τὴν πίστιν, τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν ἐθαυματούργησεν».

Ὁ θεῖος Χρυσόστομος ἐν τῷ εἰς τὴν προδοσίαν τοῦ Ιούδα καὶ τὴν παράδοσιν τῶν μυστηρίων λόγῳ λέγει: «Πάρεστι Χριστὸς καὶ νῦν ἐκεῖνος ὁ τὴν τράπεζαν ἐκείνην κοσμήσας, οὗτος καὶ ταύτην διακοσμεῖ νῦν ὥστε τράπεζα, ἱερόν θυσιαστήριον ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ κατακοσμούμενον ἀπαιτεῖται πρὸς τέλεσιν τοῦ μυστηρίου τῆς θείας ευχαριστίας καὶ οὐχὶ ἀπλὴ βούλησις καὶ πίστις, ἀκούσωμεν δὲ τι ἐν συνεχείᾳ λέγει ὁ ἅγιος Πατὴρ «οὐ γὰρ ἐστὶν ἄνθρωπος ὁ ποιῶν τὰ προκείμενα γενέσθαι σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ, ἀλλ' ὁ σταυρωθεὶς ὑπὲρ ἡμῶν Χριστὸς». Ταῦτα ἀς ἐνωτισθῶσι καλῶς οἱ τῆς Καλβινικῆς κακοδοξίας διδάσκαλοι, οἱ πάντα ἄνθρωπον αὐθαιρέτῳ γνώμῃ τελετουργόν τοῦ μυστηρίου ἀναδεικνύοντες. Καὶ αὐθις «σχῆμα πληρῶν ἐστήκεν ὁ ἱερεὺς τὰ ρήματα ἐκεῖνα φθεγγόμενος τῆς προσευχῆς». Ὡστε καὶ ἱερέως ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀναδεδειγμένου δεῖται τὸ μυστήριον καὶ προσευχῆς πῶς λοιπὸν πᾶς τις δι' αὐθαιρέτου γνώμης γίνεται κοινῶν τοῦ μυστηρίου; Τολμηρὰ δοξασία.

Καὶ αὐθις «ἡ δύναμις καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἐστίν». Ὡστε οὐδ' ὁ ἱερεὺς αὐτός, ἀλλ' ἡ δύναμις

και η χάρις του Θεού εστίν η τελειούσα το μυστήριον της Ευχαριστίας και μεταποιούσα τον άρτον και οίνον εις σώμα και εις αίμα Χριστού. Εάν ουν η δύναμις και η χάρις του Θεού μεταποιή τον άρτον και οίνον εις σώμα και αίμα Χριστού, πώς η αυθαίρετος βούλησις και η πίστις του αξίου και του αναξίου προκαλεί την παρουσίαν του Χριστού και καθιστά την κοινωνίαν Θεού και ανθρώπου; Οι ταύτα λέγοντες πλανώνται πλάνην δεινήν.

Εν τη αποδοκιμασία και κατακρίσει της επ' ονόματι Κυρίλλου του Λουκάρεως Πατριάρχου Κων/πολεως εκδοθείσης Καλβινικής ομολογίας πίστεως, φέρονται τα εξής: «Ει τοίνυν ειρήκει ο Σωτήρ, ο άρτος ούτος εστί το σώμα μου, ην ον τις ίσως τοις του Καλβίνου μύσταις φαινομένη του κακώς φρονείν πρόφασις ειπών δε, «τούτο μου εστί το σώμα», πάσαν απέκοψε πρόφασιν. Και δήλον ότι και της κυριολεξίας η έμφασις και της ευαγγελικής αληθείας η δύναμις και των Αποστόλων η παράδοσις και της Καθολικής Εκκλησίας η γνησία πίστις και της ιεράς λειτουργίας η αδιάκοπος χρήσις και πάντων των θεοπνευστων διδασκάλων η σύμφηφος απόφασις βιάζεται ομολογείν, τοις ρήμασι τοις Δεσποτικοίς μη ενδέχεσθαι νουν έτερον ενθεωρείσθαι ή τον σημαινόμενον κατά το γράμμα.

Τούτον ουν τον τρόπον σημαντικός ον και εναργής εστίν ο του Χριστού λόγος ή φησί και Χρυσόστομος εν τω εις την προδοσίαν λόγω ότι σχήμα πληροί ο Ιερέυς τα Δεσποτικά φθεγγόμενα ρήματα ρηθέντα γαρ άπαξ παρά του Χριστού, εξ εκείνου και μέχρι της αυτού παρουσίας καθ' εκάστην τράπεζαν ταις Εκκλησίαις αγιάζει την θυσίαν, του Ιερέως δηλαδή πάλιν εκείνα φθεγγομένου εναργές λοιπόν ο σημαίνει ο του Χριστού λόγος, και σημαίνει σώμα, ουκ άρτου ουσίαν μεταποιεί γαρ εξ ανάγκης την ουσίαν του άρτου εις θείου σώματος ουσίαν και τούτο εστίν η μετουσίωσις, μυστήριον της παντοδυνάμου μεγαλοπρέπειας του Χριστού τω όντι επάξιον και λόγω ανέκφραστον και λογισμοίς ανθρωπίνοις απερινόητον.

Η εν Κων/πολει Ιερά Σύνοδος η επί Διονυσίου Πατριάρχου Κων/πολεως συγκροτηθείσα το 1672 εν τη ομολογία της πίστεως της Ορθοδόξου Ανατολικής Εκκλησίας λέγει ταύτα: «Περί του φρικτού Μυστηρίου της Ευχαριστίας πιστεύομεν και ομολογούμεν αδιστακτος, ότι το ζων σώμα του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού πάρεστιν αοράτως πραγματική παρουσία εν τω μυστηρίω. Εν γαρ τω ειπείν τον λειτουργούντα Ιερέα μετά τα Κυριακά λόγια, ποιήσον τον μεν άρτον τούτον τίμιον σώμα του Χριστού σου, το δε εν τω ποτηρίω τούτω τίμιον αίμα του Χριστού σου, μεταβολών τω πνεύματί σου τω Αγίω, τότε τη ενεργεία του Παναγίου Πνεύματος υπερφυώς και αρρήτως ο μεν άρτος μεταποιείται εις αυτό εκείνο το ίδιον σώμα του Σωτήρος Χριστού πραγματικώς και αληθώς και κυρίως, ο δε οίνος εις το ζωηρόν αίμα αυτού.

Και αυτόν όλον τον Χριστόν πιστεύομεν είναι τον προσφέροντα και προσφερόμενον και προσδεχόμενον και διαδιδόμενον απαξάπασι, και ολόκληρον απαθώς εσθιόμενον. Οι μέντοι αξίως μεταλαμβάνοντες αυτού ζωοποιούνται, ενούμενοι αυτώ τω Χριστώ οι δε αναξίως, κατακρίνονται και εις όλεθρον ρίπτουσιν εαυτούς. Όπερ μυστήριον και λατρεία εστί και λέγεται. Και θεοπρεπώς εν αυτή λατρεύεται το τεθεωμένον σώμα του Σωτήρος Χριστού και θυσία προσφέρεται υπέρ πάντων των ορθοδόξων χριστιανών, ζώντων και κεκοιμημένων».

Και ο Δοσίθεος δε εν τη εαυτού ομολογία λέγει περί του Μυστηρίου της θείας Ευχαριστίας τα εξής:

«Πιστεύομεν το πανάγιον μυστήριον της ιεράς Ευχαριστίας, όπερ ανωτέρω κατά τάξιν τέταρτον εθέμεθα, εκείνο είναι, όπερ ο Κύριος παρέδωκε τη νυκτί, η παρεδίδου εαυτόν υπέρ της του κόσμου ζωής. Λαβών γαρ άρτον και ευλογήσας έδωκε τοις αγίοις Αυτού μαθηταίς και Αποστόλοις ειπών, λάβετε, φάγετε τούτο εστί το σώμα μου. Και λαβών το ποτήριον ευχαριστήσας ειρηκε πίετε εξ αυτού πάντες, τούτο εστί το αίμα μου, το υπέρ υμών εκχυνόμενον εις άφεσιν αμαρτιών. Τούτου εν τη ιερουργία πιστεύομεν παρείναι τον Κύριον Ιησούν Χριστόν ου τυπικώς, ουδ' εικονικώς, ουδέ χάριτι υπερβαλλούση, ως εν τοις λοιποίς μυστηρίοις, ουδέ κατά μόνην παρουσίαν, καθώς τινές των Πατέρων ειρήκασι περί του βαπτίσματος, ουδέ κατ' αναρτισμόν, ώστε ενούσθαι την θεότητα του Λόγου τω προκειμένω της Ευχαριστίας άρτω υποστατικός, καθώς οι από Λουθήρου λίαν αμαθώς και αθλίως δοξάζουσιν αλλ' αληθώς και πραγματικώς, ώστε μετά τον αγιασμόν του άρτου και του οίνου μεταβάλλεσθαι, μετουσιούσθαι, μεταποιείσθαι, μεταρρυθμιζεσθαι τον μεν άρτον εις αυτό το αληθές του Κυρίου σώμα, όπερ εγεννήθη εν Βηθλεέμ εκ της Αειπαρθένου, εβαπτίσθη εν Ιορδάνη, έπαθεν, ετάφη, ανέστη, ανελήφθη, κάθηται εκ δεξιών του Θεού και Πατρός, μέλλει ελθειν επί των νεφελών του ουρανού, -τον δ' οίνον μεταποιείσθαι και μετουσιούσθαι εις αυτό το αληθές του Κυρίου αίμα, όπερ κρεμάμενου επί του σταυρού εχύθη υπέρ της του κόσμου ζωής.

Έτι μετά τον αγιασμόν του άρτου και του οίνου ουκ έτι μένειν την ουσίαν του άρτου και του οίνου είδει και τύπω, ταυτόν ειπείν, υπό τοις του άρτου συμβεβηκόσιν. Έτι αυτό το πανακήρατον του Κυρίου σώμα και αίμα μεταδίδοσθαι και εισδύειν εις το στόμα και τον στόμαχον των μετεχόντων ευσεβών και ασεβών πλην τοις μεν ευσεβέσι και αξίοις άφεσιν αμαρτιών και ζωήν αιώνιον προξενείν τοις δ' ασεβέσι και αναξίοις κατάκρισιν και κόλασιν αιώνιον παραχωρείν. Έτι τέμνεσθαι μεν και διαιρείσθαι είτε χερσίν είτε και οδούσι το σώμα και το αίμα του Κυρίου, κατά συμβεβηκός μέντοι, ήτοι κατά τα συμβεβηκότα του άρτου και του οίνου, καθ' α και ορατά και απλά είναι ομολογούνται, καθ' εαυτά δε μένειν άτμητα πάντη και αδιαίρετα.

Όθεν και η Καθολική Εκκλησία φησί μερίζεται και διαμελίζεται ο μελιζόμενος και μη διαιρούμενος, ο πάντοτε εσθιόμενος και μηδέποτε δαπανώμενος, αλλά τους μετέχοντας, δηλονότι αξίως, αγιάζων. Έτι εν εκάστω μέρει και τμήματι ελαχίστω του μεταβληθέντος άρτου και οίνου ουκ είναι μέρος του σώματος και αίματος του Κυρίου, βλάσφημον γαρ τούτο και άθεον, άλλ' όλον ολικώς τον Δεσπότην Χριστόν κατ' ουσίαν, μετά ψυχής δηλονότι και θεότητας, ήτοι τέλειον Θεόν και τέλειον άνθρωπον.

Όθεν και πολλών γινομένων εν τη οικουμένη εν μιά και τη αυτή ώρα ιερουργιών, μη γίνεσθαι πολλούς Χριστούς ή πολλά σώματα Χριστού, άλλ' ένα και τον αυτόν Χριστόν παρείναι αληθώς και πραγματικώς, και εν Αυτώ το σώμα και το αίμα εν πάσαις ταις κατά μέρος των πιστών εκκλησίαις και τούτο ουχ ότι το εν ουρανοίς του Δεσπότου εν τοις θυσιαστηρίοις κάτεισι σώμα, αλλ' ότι ο της προθέσεως εν πάσαις ταις κατά μέρος εκκλησίαις προκειμένος άρτος μεταποιούμενος και μετουσιούμενος μετά τον αγιασμόν γίνεται και εστί εν και το αυτό τω εν ουρανοίς. Εν γαρ το σώμα του Κυρίου, εν πολλοίς τόποις και ου πολλά, και διά τούτο το μυστήριον τούτο μάλιστα εστί και λέγεται θαυμαστόν και πίστει μόνη καταληπτόν, ου σοφίσμασι σοφίας ανθρωπίνης την ματαιάν και ανόητον εν τοις θείοις περιέργειαν απόσειεται η ευσεβής και θεοπαράδοτος ημών θρησκεία. Έτι αυτό το σώμα και αίμα του Κυρίου το εν τω της Ευχαριστίας μυστηρίω οφείλιν τιμάσθαι υπερβάλλοντας και

προσκυνείσθαι λατρευτικώς.

Μία γαρ η προσκύνησις της Αγίας Τριάδος και του σώματος και αίματος του Κυρίου. Ἐτι είναι θυσίαν αληθῆ και ιλαστικὴν προσφερομένην υπέρ πάντων των ευσεβῶν, ζώντων και τεθνεώτων και υπέρ ωφελείας πάντων, ως κείται ρητῶς εν ταις του μυστηρίου προσευχαίς υπό των Αποστόλων τη Εκκλησία παραδοθείσαις κατά την προς αυτούς διαταγὴν του Κυρίου. Ἐτι και προς της χρήσεως ευθύς μετά τον αγιασμόν και μετά την χρήσιν το φυλαττόμενον εν ταις ιεραῖς θήκαις προς μετάληψιν των αποδημήσαι μελλόντων αληθές είναι του Κυρίου σῶμα, και κατά μηδέν διάφεραν εαυτού, ὡστε προ της χρήσεως μετά τον αγιασμόν, εν τη χρήσει και μετά την χρήσιν, είναι κατά πάντα το αληθές του Κυρίου σῶμα. Ἐτι τη μετουσίωσις λέξει ου τον τρόπον πιστεύομεν δηλούσθαι, καθ' ην ο ἄρτος και ο οἶνος μεταποιούνται εις το σῶμα και το αἷμα του Κυρίου, τούτο γαρ ἀληπτον πάντη και ἀδύνατον, πλην αὐτοῦ του Θεοῦ, και τοις πιστεύουσιν ἀμάθειαν ἀμα και ἀσέβειαν επιφέρει, ἀλλ' ὅτι ο ἄρτος και ο οἶνος μετά τον αγιασμόν ου τυπικῶς ουδ' εικονικῶς, ουδέ χάριτι υπερβαλλούσῃ, ουδέ τη κοινωνία ἢ τη παρουσία της θεότητος μόνης του Μονογενοῦς μεταβάλλεται εις το σῶμα και αἷμα του Κυρίου, ουδέ συμβεβηκός τι του ἄρτου και του οἴνου εις συμβεβηκός τι του σώματος και αίματος του Χριστοῦ κατά τίνα τροπήν ἢ ἀλλοιωσιν μεταποιεῖται, ἀλλ' αληθῶς και πραγματικῶς και ουσιωδῶς γίνεται ο μεν ἄρτος αὐτό το αληθές του Κυρίου σῶμα, ο δ' οἶνος αὐτό το του Κυρίου αἷμα, ως εἴρηται ἀνωτέρω. Ἐτι μη γίνεσθαι υπό τίνος ἄλλου το της ἱεράς Ευχαριστίας τούτο μύστηριον, ει μη μόνον υπό ἱερέως ευσεβοῦς και υπό ευσεβοῦς και νομίμου επισκόπου την ἱερωσύνην λαβόντος, καθ' ον τρόπον η Ανατολική Εκκλησία διδάσκει.

Αὕτη ἐστίν εν συντομῇ η της καθολικῆς Εκκλησίας και περί του μυστηρίου τούτου δόξα και αληθῆς ὁμολογία και ἀρχαιοτάτη παράδοσις, ην ου δει κολοβούσθαι κατ' ουδένα τρόπον υπό των ευσεβῶν βουλομένων και αποσειομένων τους νεωτερισμούς και τας βεβήλους των αιρετικῶν κενοφωνίας, ἀλλ' ἀναγκαίως σῶαν και ἀδιάσειστον τηρεῖσθαι την νομοθετηθεῖσαν παράδοσιν.

Τους γαρ παραβαίνοντας αποποιεῖται και ἀναθεματίζει η καθολικὴ του Χριστοῦ Εκκλησία» (Ὁμολογίας Δοσιθέου ὁρος ιζ').

Την πίστιν της Εκκλησίας εν τη θεία Ευχαριστία ἐκύρωσεν η πρώτη, η τρίτη και η εβδόμη Οικουμενικὴ Σύνοδος. Τονίζουσι δε ὅτι ο εν τη θεία Ευχαριστία ἄρτος και οἶνος μεταβάλλεται εις σῶμα και αἷμα Χριστοῦ. Εν ἀπάσαις ταις ἀρχαίαις λειτουργίαις και εν αὐταῖς ταις των αποσχισθεισῶν Εκκλησιῶν υπάρχουν ευχαί προς μεταβολὴν του ἄρτου και του οἴνου εις σῶμα και αἷμα Χριστοῦ, ἀλλὰ πλην ὅλων τούτων η μυστικὴ πληροφορία των επαξίως κοινωνούντων, αὕτη μόνη μαρτυρεῖ το αληθές φρόνημα της Εκκλησίας.

Μέγεθος και αξία του Μυστηρίου της θείας Ευχαριστίας.

Το παραδοθέν παρά του Κυρίου μύστηριον της θείας Ευχαριστίας είναι το ἀνώτερον ὅλων των μυστηρίων είναι το θαυμασιώτερον των θαυμάτων, ὅσα η δύναμις του Θεοῦ ἐξετέλεσεν, είναι το υψηλότερον ἐξ ὅσων η σοφία του Θεοῦ ἐπενόησεν, είναι δε και το τιμιώτερον ὅλων

των χαρισμάτων, όσα η αγάπη του Θεού εχαρίσατο τοις ανθρώποις, διότι τούτο υπερέχει όλων των άλλων κατά την αριθμητικήν υπερβασίαν των όρων της φύσεως, διότι πάντα μεν τα θαύματα προέρχονται εξ υπερβασίας νόμων τινών της φύσεως, το μυστήριον όμως της θείας μεταλήψεως υπερέβη πάντας, διό και δικαίως το θαύμα των θαυμάτων και το μυστήριον των μυστηρίων δύναται να κληθή και να θεωρηθή.

Ο Αριστοτέλης ορίζων τους τρόπους της υπάρξεως των φυσικών πραγμάτων ανάγει αυτούς εις δέκα, ους ονομάζει κατηγορίας, εισί δε αι εξής: ουσία, ποσόν, ποιόν, προς τι, που, πότε, κείσθαι, έχειν, ποιείν, (είτε ενεργείν) και πάσχειν. Το μυστήριον της θείας Ευχαριστίας υπερβαίνει πάντας τους ειρημένους τύπους διό και δικαίως θαύμα θαυμάτων δύναται να κληθή.

Και ιδού η απόδειξις.

Θαύμα κατά την ουσίαν διότι τα άγια δώρα, ενώ προ της ευλογίας εισίν ουσία άρτου και οίνου, μετά την ευλογίαν και τον αγιασμόν είναι ουσία του σώματος και αίματος του Χριστού.

Θαύμα κατά ποσόν διότι όλον το σώμα του Χριστού εις όλον τον άγιον άρτον και επίσης ολόκληρον εις πάσαν μερίδα.

Θαύμα κατά ποιον διότι αισθανόμεθα μεν την ποιότητα του άρτου και του οίνου, αλλά τρώγομεν και πίνομεν σώμα και αίμα Χριστού.

Θαύμα κατά προς τι δηλαδή κατά την σχέσιν, διότι εις την θείαν Ευχαριστίαν είναι μεν αυτός ο Υιός, ον εγέννησεν εν χρόνω η Παρθένος Μαρία, πλην ενταύθα δεν γεννάται κυρίως εκ πατρός ή μητρός, αλλά τελεσιουργείται μυστηριωδώς, ώστε εν τω τρόπω της μετουσιώσεως, ήτοι της μεταβολής του άρτου και οίνου εις σώμα αυτού, δεν αναφέρεται ούτε εις πατέρα ούτε εις μητέρα.

Θαύμα κατά το πού διότι ο αυτός Ιησούς Χριστός είναι και εις τον Ουρανόν και εις την Γην, και ο αυτός εις το Ιερόν ημών θυσιαστήριον.

Θαύμα κατά το πότε διότι ως σώμα Χριστού είναι άφθαρτον και αθάνατον ως αίμα Χριστού είναι πηγή ζωής αιωνίου αλλά διαμένουσι τα θεία ιδιώματα εν τη θεία Ευχαριστία ενόσω διαμένουσι τα είδη του άρτου και του οίνου.

Θαύμα κατά το κείσθαι διότι εις την θείαν λειτουργίαν θεωρείται ο Ιησούς κείμενος εν τη φάτνη, ως γεννηθείς, ως επί του σταυρού, ως πάσχων, ως αναστάς και ανερχόμενος εις ουρανούς, ως αναληφθείς και καθήμενος εν δεξιά του Πατρός, ως Υιός και Θεός.

Θαύμα κατά το έχειν διότι το σώμα και αίμα του Κυρίου έχει εξωτερικήν περιβολήν τα είδη του άρτου και του οίνου.

Θαύμα κατά το ποιείν (είτε ενεργείν), διότι η μετάληψις των αχράντων μυστηρίων εγγίζει μεν την αίσθησιν, αλλ' αγιάζει το πνεύμα.

Θαύμα τέλος κατά το πάσχειν, διότι ο θείος άρτος μελιζεται μεν, αλλ' ως σώμα Χριστού δεν διαιρείται, τρώγεται μεν, αλλ' ως σώμα Χριστού δεν δαπανάται.

Όθεν η θεία Ευχαριστία, επειδή υπερβαίνει πάντας τους όρους ή τας κατηγορίας, υφ' ας εκδηλούνται οι νόμοι της φύσεως, είναι το μεγαλύτερον όλων των θαυμάτων, επίσης είναι και το υψηλότερον, επειδή υπερβαίνει πάσαν κατάληψιν. Το μέγεθος του θαύματος τούτου θέλει γίνει καταληπτόν, εάν λάβωμεν υπ' όψιν έτερον θαύμα. Η εκ Παρθένου γέννησις του Σωτήρος είναι μεν θαύμα, διότι δεν εννοούμεν, τίνι τρόπω γεννάται εν χρόνω και εκ γυναικός ο αΐδιος Θεός, νοούμεν όμως, ότι γεννάται, διότι βλέπομεν αυτόν τέλειον άνθρωπον, υπερβαίνει μεν πολλούς όρους, ή πολλάς κατηγορίας, αλλά μένουσι και τινές, υφ' ας αντιλαμβανόμεθα αυτού.

Εις το μυστήριον όμως, της θείας μεταλήψεως κρύπτεται ου μόνον η θεότης, αλλά και η ανθρωπότης ώστε είναι μυστήριον των μυστηρίων, το κατά πάντα τρόπον απόκρυφον, το υπερβαίνον πάντας τους όρους της φυσικής γνώσεως, διά του μυστηρίου τούτου ο Θεός έδειξεν εις ημάς, ως δυνατός, το μέγιστον κράτος της θείας αυτού παντοδυναμίας, ως σοφός δε, το μέγιστον ύψος της θείας αγαθότητας. Τούτο το μυστήριον της θείας Ευχαριστίας.

Υποδείξαντες δε το μέγεθος και την αξίαν αυτού, ήδη μεταβαίνομεν εις την υπόδειξιν του τρόπου καθ' ον πρόπον είναι να προσερχώμεθα εις την μετάληψιν αυτού.

Πώς πρέπει να προσερχώμεθα εις την μετάληψιν των θείων μυστηρίων.

Τον τρόπον, καθ' ον ανάγκη να προσερχώμεθα εις την θείαν Ευχαριστίαν, διδάσκει ημάς ο Απόστολος Παύλος, λέγων: «Δοκιμαζέτω δε άνθρωπος εαυτόν, και ούτως εκ του άρτου εσθιέτω, και εκ του ποτηριού πινέτω, ο γαρ εσθίων και πίνων αναξίως, κρίμα εαυτώ εσθίει και πίνει μη διακρίνων το σώμα του Κυρίου» (Α' Κορ. ια' 28-29).

Ο θείος Χρυσόστομος ερμηνεύων τούτο το ρητόν λέγει τα εξής: «Ένδον εν τω συνειδότη ενώπιον του Θεού του τα πάντα ορώντος ποιού την κρίσιν και των ημαρτημένων την

εξέτασιν, και πάντα του βίου αναλογιζόμενος υπό του νου το κριτήριο άγε τα αμαρτήματα, διώρθου τα πλημμελήματα, και ούτω μετά καθαρού συνειδότος της Ιεράς απτού τραπέζης και της αγίας μέτεχε θυσίας. Συ σεαυτού γενοῦ κριτής και των βεβιωμένων ακριβής δικαστής, ερεύνα το συνειδός και τότε δέχου το δῶρον. Αν τούτο κατορθώσωμεν, δυνησόμεθα μετά καθαρού συνειδότος και τη Ιερά ταύτη και φρικτή τραπέζη προσελθειν και τα ρήματα εκείνα τα τη ευχή συνεζευγμένα μετά παρρησίας φθέγγασθαι, ίσασιν οι μεμυημένοι το λεγόμενον διό τω εκάστου συνειδοτί καταλιμπάνω ειδέναι, πώς μεν κατορθωκότες την εντολήν μετά παρρησίας προέσθαι ταῦτα δυνάμεθα κατά τον καιρόν εκείνον τον φοβερόν».

Ας εξετάζη λοιπόν έκαστος την εαυτού συνειδησιν πρώτον, ίνα γνωρίση την ηθικήν αυτού κατάστασιν και την σχέσιν αυτού προς τον Θεόν και τον πλησίον αυτού, και αν εύρη αυτάς εν θεαρέστῳ καταστάσει, ας προσέλθη να κοινωνήση, άλλως ας επιφυλαχθή διότι ουδέν κοινόν μεταξύ αγίου και εναγούς. Ο Απόστολος Παύλος νουθετών τους Κορινθίους μη ετεροζυγείν απίστοις, ήτοι μη λαμβάνειν συζύγους απίστους, λέγει «Τις γαρ μετοχή δικαιοσύνη και ανομία; Τις δε κοινωνία φωτί προς σκότος; Τις δε συμφώνησις Χριστού προς Βελίαρ;» (Β' Κορ. στ' 14), ώστε τις κοινωνία αμαρτωλώ προς την θείαν μετάληψιν;

Ότι δε μετ' ευλαβείας πρέπει να προσερχώμεθα, διδάσκει ημάς αυτός ο Θεός, διατάξας τῷ Μωϋσή να μη πλησίαση τη καιομένη βάτῳ υποδεδεμένος, αλλά να λύση το υπόδημα των ποδών αυτού εις σημείον ευλαβείας διότι ο τόπος, εν ω ίστατο ην άγιος. «Μωϋσή! Μη εγγίσης ὠδε, λύσαι το υπόδημα σου εκ των ποδών σου ο γαρ τόπος, εν ω συ έστηκας επ' αυτού, γη αγία εστί» ("Εξ. γ' 3). Οφείλομεν αρά πλησιάζοντες να προσερχώμεθα μετά πάσης ευλάβειας, καθαροί παντός μολυσμού σαρκός και πνεύματος, ίνα αξίως μεταλαμβάνωμεν, διότι αφού ο Θεός διέταξε τῷ Μωϋσή να λύση το υπόδημα, ίνα πλησίαση τόπον άγιον, πόσον οφείλεις συ, Χριστιανέ, να λύσης πάντα δεσμόν αμαρτίας, ίνα δεχθής εν σοι ὄλον τον Θεόν; Διότι ο Άγιος εκείνος άρτος ουχί το σώμα του Κυρίου εστί; Και το άγιον ποτήριον ουχί το αίμα του Κυρίου εστί. «Το ποτήριον της ευλογίας, ο ευλογούμεν, ουχί κοινωνία του αίματος του Χριστού εστί; τον άρτον, ον κλώμεν, ουχί κοινωνία του σώματος του Χριστού εστί;» (Α' Κορ. ι' 16). Πώς λοιπόν θα πλησίασης με βεβαρημένην συνειδησιν το πυρ, το φλέγον αναξίους; Ανθραξ γαρ εστί τους αναξίους φλέγων. Όθεν λύσον πάντα προς τον πλησίον σου δεσμόν έχθρας, λύσον πάσαν άδικον συναλλαγήν, απόδος το άλλοτριον, έκκλινον από κακού και ποίει χρηστότητα, επίστρεψον εις τον Κύριον και πρόσελθε, ίνα αγιασθής ὄλος, φωτισθής και γίνης ταμείον της θείας χάριτος, ίνα ενωθής μετά του Χριστού, ίνα μείνης εν αυτώ και αυτός εν σοι. «Ο τρώγων μου το σώμα και πίνων μου το αίμα εν εμοί μένει καγώ εν αυτώ» (Ιωάν. στ' 54).

Χαρακτήρ του επαξίως μεταλαμβάνοντος.

Ω! Πόσον ευδαίμων και μακάριος δέον να λογίζεται ο επαξίως των θείων μεταλαμβάνων μυστηρίων! Ούτος εξέρχεται του ναού όλος ανακαινισθείς, διότι το πυρ της θεότητας, το διά της θείας μεταλήψεως κοινωνήσαν μετά της ψυχής του ανθρώπου, τας μεν αμαρτίας αυτής κατέφλεξεν, αυτήν δε θείας ενέπλησε χάριτος, τας φρένας ηγίασε, τας δυνάμεις της ψυχής ενίσχυσε, τον νουν διεφώτισε και την καρδιαν τω φόβω του Θεού καθήλωσε και τέλος ανέδειξε σκήνωμα πνεύματος μόνου. Ο επαξίως κοινωνήσας έλαβεν ως αρραβώνα την ουράνιον βασιλειαν, ευρίσκεται δε ενδεδυμένος την θείαν πανοπλίαν, ήτις προφυλάττει αυτόν από παντός κακού και πάσης του πονηρού επιβουλής, και καθιστά επίφοβον και αυτοίς τοις δαίμοσιν. Η καρδια του επαξίως κοινωνήσαντος πληρούται χαράς αφάτου και θυμηδίας αρρήτου, ούτος μόνος αισθάνεται την επελθούσαν αλλοίωσιν, επί δε τω ανακαινισμώ αυτού ευφραίνεται. Αι αρεταί πάσαι περικοσμούσι την καρδιαν αυτού, πόθος δε αυτού είναι η μετά του Κυρίου ένωσις. Η ψυχική γαλήνη, ην δίδωσιν η συναίσθησις της μετά του Θεού διαλλαγής και κοινωνίας, και η βασιλεύουσα εν αυτώ ουρανία ειρήνη, κατοπτρίζονται επί του ιλαρού προσώπου, του επαξίως κοινωνήσαντος, πάσα δε αυτού η εξωτερική όψις μαρτυρεί την εσωτερικήν αυτού ηθικήν κατάστασιν, αγνότης και αθωότης, δύο περιστέφουσαι αυτόν χάριτες εισίν, αι προς πάντας περι αυτού ομιλούσαι.

Ιδού ο χαρακτήρ του αληθώς και επαξίως μεταλαμβάνοντος, τοιαύτα τα αποτελέσματα της θείας μεταλήψεως.

Ταύτα έχων τις υπ' όψιν, πόσον δεν οικτείρει, ουχί πλέον τους αναξίως μεταλαμβάνοντας, ή τους μη δυναμένους εκ κωλύοντας αμαρτήματος να μεταλάβωσιν, αλλά τους εξ αδιαφορίας και περιφρονήσεως, ούτως ειπείν, προς την εκ της θείας μεταλήψεως προσγινομένην ωφέλειαν, ψυχικήν τε και σωματικήν απέχοντας της θείας Ευχαριστίας, διότι η υγεία της ψυχής επιδρά και επί της υγείας του σώματος, ως γινώσκωμεν ότι συμβαίνει, και τανάπαλιν - τι είπωμεν περί αυτών; Τι καλέσωμεν αυτούς; Εις ποίαν τάξιν χριστιανών κατατάξωμεν αυτούς; Η στάσις αυτών προς τον χριστιανισμόν είναι τοιαύτη, οποίαν μόνον οι ψυχροί και αδιάφοροι έχουσιν, αλλ' άραγε ούτοι εισίν αληθείς χριστιανοί; Τούτο ημίν άδηλον ό,τι δε ημείς δυνάμεθα να γινώσκωμεν είναι, ότι οι τοιοούτοι πελαγοδρομούσιν άνευ πυξίδας, άνευ πηδαλιου και άνευ κυβερνήτου, ουαί δε αυτοίς τη ημέρα εκείνη, ότε επαναστήσεται κατ' αυτών η θάλασσα και πνεύσουσιν ισχυροί οι άνεμοι και τα κύματα κατακλύσουσι το σκάφος αυτών. Έρημοι τότε και εστερημένοι της θείας παρηγορίας, θέλουσιν ατενίζει με οφθαλμόν ένδακρυν και με βλέμμα απελπισίας τα ανοιγόμενα προ των ποδών αυτών βάραθρα τα απειλούντα καταπόντισμόν και παντελή αφανισμόν. Προς τους τοιούτους μίαν έχομεν να αποτεινώμεν αδελφικήν συμβουλήν, να σπεύσωσι να κοινωνήσωσιν, όπως σωθώσι, διότι ουδεμία ετέρα υπάρχει σωτηρίας έξοδος.

Μετά την θείαν Ευχαριστίαν.

Μετά την θείαν Ευχαριστίαν ύμνησον ευθύς και ευχαρίστησον τον Κύριον, διότι σε ηξίωσε να γίνης κοινωνός του σώματος και αίματος αυτού, δι' αξίων τη ημέρα έργων διελθε αυτήν και αγίασον αυτήν και έχε αυτήν ως παράδειγμα και διά τας λοιπάς του βίου σου ημέρας, μη

ανεχθής του λοιπού να λυπήσης τον Άγγελον τον φύλακα της ψυχής και του σώματος σου επιστρέφων εις τας πρώτας σου κακίας, ως ες λουσαμένη επί τον βόρβορον, και ως κύων επί το ίδιον εξέραμα, διότι δύσκολος έσται η επιστροφή σου, μη ειπής, ότι και πάλιν μετανιώ και πάλιν καθαρίζομαι, διότι ουχί απολύτως εκ της ίδιας σου εξαρτάται θελήσεως η μετάνοιά σου και η σωτηρία σου, αλλά και εκ της θελήσεως του Θεού, διότι εις την σωτηριαν του ανθρώπου δύο ενεργούσι παράγοντες, η χάρις του Θεού και η θέλησις του ανθρώπου.

Όθεν δέον αμφότεροι να συνεργασθώσιν, όπως το της σωτηρίας αποτέλεσμα επέλθη, η σωτηρία άρα ημών, ως μη εξαρτωμένη απολύτως εκ της ημετέρας βουλήσεως, δεν διατελεί υπό τας διαθέσεις ημών, διό και δεν δυνάμεθα να φρονώμεν, ότι είμεθα κύριοι της σωτηρίας ημών και ότι, οπόταν είναι ημίν αρεστόν, δυνάμεθα να μετανιώμεν και επιστρέφωμεν από των πονηριών ημών προς τον Κύριον, ουχί! ουχί!

Αληθές, ότι ο Κύριος πάντας θέλει σωθήναι και εις επίγνωσιν αληθείας ελθειν, αναμένει δε την μετάνοιαν του αμαρτωλού, ότι ειπεν, «ου θέλω θελήσει τον θάνατον του αμαρτωλού ως το επιστρέψαι και ζην αυτόν», αλλ' αναμένει τον αμαρτωλόν τον εξ αγνοίας αμαρτάνοντα, η τον εν γνώσει μεν αμαρτάνοντα συνεπεία ηθικής αδυναμίας, αλλά μη ολιγωρούντα διά τα ίδια αμαρτήματα, ουχί δε και τον εν γνώσει αμαρτάνοντα και περί των αμαρτιών αυτού ολιγωρούντα, επειδή ο τοιούτος ουδέποτε θέλει μετανοήσει, διότι επί σαθρών όλως θεμελίων οικοδομεί, και διότι φρονεί, ότι το γήρας θέλει φέρει την εξαλειψιν των παθών, την άρσιν των ελατηρίων προς την αμαρτίαν και την εύκολον προπαρασκευήν αυτού προς την μετάνοιαν, την άγουσαν προς την σωτηριαν, φρονεί δε ότι η φυσική αδυναμία προς διάπραξιν της αμαρτίας είναι η οδός προς την σωτηριαν! Πόσον πλανώνται οι τοιούτοι! Πόσον απέχουσιν ούτοι του αληθούς πνεύματος του χριστιανισμού και επομένως πόσον ολίγον δύνανται να ονομασθώσι χριστιανοί! Πόσον δε απέχουσι και του των χριστιανών κλήρου! Οι τοιούτοι πλανώνται αναμένοντες μετάνοιαν και σωτηριαν, γνωστόν γενέσθω αυτοίς ότι σωτηρία ουκ εστιν αυτοίς, διότι ουδέ μετάνοια έσται, και ιδού διατί, διότι οι τοιούτοι δεν εξετίμησαν τον χριστιανισμόν, εισί δε οι κατά του Πνεύματος βλασφημήσαντες, διότι βλασφημία κατά του Πνεύματος δεν είναι μόνον το απρεπώς περί αυτού λαλήσαι και αντειπειν, αλλά και το εμμένειν τινά μετά την αμαρτίαν αδιάφορον και αμετανόητον, διότι ο μη μετά την αμαρτίαν μετανιών, ούτος ου μόνον τον θείον προσβάλλει νόμον, αλλά και τον νομοθέτην περιφρονεί και περιυβρίζει, απαξιών να δώση δίκας των πεπραγμένων επ' αυτού. Ο λόγος της πλάνης του αναβάλλοντος την μετάνοιαν είναι η τε άγνοια του πνεύματος του χριστιανισμού και η της σημασίας της μετανοίας, διότι ούτος αγνοών το χριστιανικόν δόγμα, «Έκκλινον από κακού και ποίει χρηστότητα», και το «άγιοι γίνεσθε», και το «φρόνιμοι γίνεσθε» και όλες τας λοιπάς χριστιανικάς εντολάς, δι' ων προτρεπόμεθα εις την αρετήν, φρονεί, ότι ο Θεός περί των σωμάτων μόνον φροντίδα ποιείται και ότι αυτά ζητεί να ώσιν απηλλαγμένα ρύπου, όθεν δήποθεν και αν προσλαμβάνεται ούτος, είτε εκ της ασθενείας του σώματος είτε εξ ετέρου τινός κωλύματος, ότι δε ούτω φρονούσι, τούτο δείκνυται εκ των σκέψεων και των φρονημάτων αυτών, μάλιστα δε εκ της περιλαλήτου κατάστασης πλέον φράσεως, όταν γηράσωμεν ουχί δι' αυτής θέλουσι να φανερώσωσι τον χρόνον της αδυναμίας και ανικανότητος προς

αμαρτίαν;

Ουχί λοιπόν αληθές, ότι ούτοι ουδέ μίαν περί πνευματικού βίου έχουσι γνώσιν; Ουχί αρετήν θεωρούσιν ως τω Θεώ αρέσκουσιν, την ανικανότητα προς την αμαρτίαν και την όπως δήποτε αποχήν από της αμαρτίας άνευ όμως της μορφώσεως της καρδίας, άνευ της προσκτήσεως αρετών και άνευ αγώνων, άνευ τελειώσεως κτλ.; Η ακριβής αυτή ομολογία αυτών περί του τρόπου, καθ' ον αντελήφθησαν το πνεύμα των ηθικών αρχών του Χριστιανισμού, διαβεβαιοί ημάς και περί της αληθείας, της αγνοίας της σημασίας της μετανοίας, ούτοι ταυτίζουσι την μετάνοιαν μετά της αδυναμίας προς την αμαρτίαν, διό και νομίζουσι, ότι ευρίσκονται εν μετάνοια μη κατεργαζομενοι τα πονηρά, έστω και εξ αδυναμίας και ανικανότητος, διότι άλλως δεν θα εφρόνουν ως απόφαινονται. Το τιθέναι την μετάνοιαν εν τη αδυναμία, ήτοι το λέγειν θα μετανοήσω όταν γηράσω, τουτ' αυτό δηλοί, ότι δεν έχει ο λέγων γνώσιν της σημασίας της λέξεως, διότι η μετάνοια ενώ είναι προϊόν του συναισθητικού, ούτοι εξαρτώσιν αυτήν εκ του βουλητικού, αν είναι λοιπόν ποτέ δυνατόν να ορίσωσιν ό,τι δεν εξαρτάται εκ της βουλήσεως αυτών, και αν δύνανται να μετανοήσωσιν, αφού η συναισθησις καθεύδη.

Πόσον πλανάται, όστις νομίζει, ότι δύναται, χωρίς να διεγερθή η συναισθησις, να αποφασίσει την μετάνοιαν αυτού. Εάν η συναισθησις δεν διεγερθή, εις μάτην αποφασίζει περί της μετανοίας του, η μετάνοια προσκαλούμενη φεύγει, αδύνατον άρα ο τοιούτος να τύχη σωτηρίας. Αλλά και αν εννοήση ο τοιούτος, ότι η συναισθησις είναι ο παράγων της μετανοίας, ουχ ήττον, εάν παραμέληση την ικανοποίησιν της προσβληθείσης θείας δικαιοσύνης, πάλιν δεν δύναται να μετανοήση, διότι ο Θεός διά την μεγάλην κακίαν του πολλάκις αμαρτήσαντος και μη ικανοποιήσαντος την θείαν δικαιοσύνην δεν εγείρει εκ του ληθάργου την ναρκωθείσαν καρδίαν αυτού, αλλ' εγκαταλείπει αυτόν, όπως μη επιστρέψη, ιαθή και σωθή, ανάγκη άρα οι ορεγόμενοι σωτηρίας και μελλούσης ζωής να μη αναβάλλωσι την μετάνοιαν αυτών, αλλά να σπεύδωσι να μετανοήσωσι και έργα άξια της μετανοίας να πράττωσι, δι' ων η θεία ικανοποιείται δικαιοσύνη.

ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ ΑΠΟ:

<http://www.i-m-patron.gr/agiosnektarios/keimeno3.htm>